PAPER-II
SANSKRIT

Signature and Name of Invigilator

1. (Signature) ___________________________
   (Name) ___________________________
2. (Signature) ___________________________
   (Name) ___________________________

OMR Sheet No. : ....
(To be filled by the Candidate)

Roll No. | | | | | | | | |
(In figures as per admission card)

Roll No.___________________________________
(In words)

J 2 5 1 1

Time : 1 $^{1}/_{4}$ hours] [Maximum Marks : **100**

Number of Pages in this Booklet : **8** Number of Questions in this Booklet : **50**

Instructions for the Candidates

1. Write your roll number in the space provided on the top of this page.
2. This paper consists of fifty multiple-choice type of questions.
3. At the commencement of examination, the question booklet will be given to you. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as below :
   (i) To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. Do not accept a booklet without sticker-seal and do not accept an open booklet.
   (ii) **Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to pages/questions missing or duplicate or not in serial order or any other discrepancy should be got replaced immediately by a correct booklet from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given.**
   (iii) After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
4. Each item has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the oval as indicated below on the correct response against each item.
   Example : (A) (B) ● (D)
   where (C) is the correct response.
5. Your responses to the items are to be indicated in the **Answer Sheet given inside the Paper I Booklet only.** If you mark at any place other than in the ovals in the Answer Sheet, it will not be evaluated.
6. Read instructions given inside carefully.
7. Rough Work is to be done in the end of this booklet.
8. If you write your Name, Roll Number, Phone Number or put any mark on any part of the Answer Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
9. You have to return the test question booklet and OMR Answer sheet to the invigilators at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall.
10. **Use only Blue/Black Ball point pen.**
11. **Use of any calculator or log table etc., is prohibited.**
12. **There is no negative marks for incorrect answers.**

परीक्षार्थियों के लिए निर्देश

1. पहले पृष्ठ के ऊपर नियत स्थान पर अपना रोल नम्बर लिखिए ।
2. इस प्रश्न-पत्र में पचास बहुविकल्पीय प्रश्न हैं ।
3. परीक्षा प्रारम्भ होने पर, प्रश्न-पुस्तिका आपको दे दी जायेगी । पहले पाँच मिनट आपको प्रश्न-पुस्तिका खोलने तथा उसकी निम्नलिखित जाँच के लिए दिये जायेंगे, जिसकी जाँच आपको अवश्य करनी है :
   (i) प्रश्न-पुस्तिका खोलने के लिए उसके कवर पेज पर लगी कागज की सील को फाड़ लें । खुली हुई या बिना स्टीकर-सील की पुस्तिका स्वीकार न करें ।
   (ii) **कवर पृष्ठ पर छपे निर्देशानुसार प्रश्न-पुस्तिका के पृष्ठ तथा प्रश्नों की संख्या को अच्छी तरह चैक कर लें कि ये पूरे हैं । दोषपूर्ण पुस्तिका जिनमें पृष्ठ/प्रश्न कम हों या दुबारा आ गये हों या सीरियल में न हों अर्थात् किसी भी प्रकार की त्रुटिपूर्ण पुस्तिका स्वीकार न करें तथा उसी समय उसे लौटाकर उसके स्थान पर दूसरी सही प्रश्न-पुस्तिका ले लें । इसके लिए आपको पाँच मिनट दिये जायेंगे । उसके बाद न तो आपकी प्रश्न-पुस्तिका वापस ली जायेगी और न ही आपको अतिरिक्त समय दिया जायेगा ।**
   (iii) इस जाँच के बाद OMR पत्रक की क्रम संख्या इस प्रश्न-पुस्तिका पर अंकित कर दें ।
4. प्रत्येक प्रश्न के लिए चार उत्तर विकल्प (A), (B), (C) तथा (D) दिये गये हैं । आपको सही उत्तर के दीर्घवृत्त को पेन से भरकर काला करना है जैसा कि नीचे दिखाया गया है ।
   उदाहरण : (A) (B) ● (D)
   जबकि (C) सही उत्तर है ।
5. प्रश्नों के उत्तर **केवल प्रश्न पत्र I के अन्दर दिये गये उत्तर-पत्रक पर ही** अंकित करने हैं । यदि आप उत्तर पत्रक पर दिये गये दीर्घवृत्त के अलावा किसी अन्य स्थान पर उत्तर चिह्नांकित करते हैं, तो उसका मूल्यांकन नहीं होगा ।
6. अन्दर दिये गये निर्देशों को ध्यानपूर्वक पढ़ें ।
7. कच्चा काम (Rough Work) इस पुस्तिका के अन्तिम पृष्ठ पर करें ।
8. यदि आप उत्तर-पुस्तिका पर नियत स्थान के अलावा अपना नाम, रोल नम्बर, फोन नम्बर या कोई भी ऐसा चिह्न जिससे आपकी पहचान हो सके, अंकित करते हैं अथवा अभद्र भाषा का प्रयोग करते हैं, या कोई अन्य अनुचित साधन का प्रयोग करते हैं, तो परीक्षा के लिये अयोग्य घोषित किये जा सकते हैं ।
9. आपको परीक्षा समाप्त होने पर प्रश्न-पुस्तिका एवं OMR उत्तर-पत्रक निरीक्षक महोदय को लौटाना आवश्यक है और परीक्षा समाप्ति के बाद उसे अपने साथ परीक्षा भवन से बाहर न लेकर जायें ।
10. **केवल नीले/काले बाल प्वाईंट पेन का ही इस्तेमाल करें ।**
11. **किसी भी प्रकार का संगणक (कैलकुलेटर) या लाग टेबल आदि का प्रयोग वर्जित है ।**
12. **गलत उत्तरों के लिए कोई अंक काटे नहीं जाएँगे ।**

SANSKRIT
संस्कृत
Paper – II
प्रश्नपत्र – II
प्रश्नपत्रम् – II

Note : This paper contains **fifty (50)** objective type questions, each question carrying **two (2)** marks. Attempt **all** the questions.

सूचना : इस प्रश्नपत्र में पचास **(50)** बहु-विकल्पीय प्रश्न हैं । प्रत्येक प्रश्न के **दो (2)** अंक हैं । सभी प्रश्नों के उत्तर दें ।

सूचना : अस्मिन् प्रश्नपत्रे **पञ्चाशत् (50)** बहु-वैकल्पिक प्रश्नाः सन्ति । एकैकस्य प्रश्नस्य **अङ्कद्वयं** वर्तते । **सर्वे** प्रश्नाः समाधेयाः ।

1. विष्णुसूक्तस्य ऋषिरस्ति ।

(A) दीर्घतमा ।

(B) हिरण्यस्तूपः ।

(C) गृत्समदः ।

(D) हिरण्यगर्भः ।

2. "त्रेधा निदधे पदम्" इति केन सह सम्बध्यते ?

(A) इन्द्रसूक्तेन ।

(B) रुद्रसूक्तेन ।

(C) विष्णुसूक्तेन ।

(D) उषस्सूक्तेन ।

3. "चरैवेति" इति वाक्यांशोऽस्मिन् ग्रन्थेऽस्ति ।

(A) शतपथब्राह्मणे ।

(B) गोपथब्राह्मणे ।

(C) तैत्तिरीयब्राह्मणे ।

(D) ऐतरेयब्राह्मणे ।

4. अधोऽङ्किताना समीचीनां तालिकां चिनुत ।

(a) ब्रह्मचारीसूक्तम् — 1. घ्राणम् ।
(b) मैत्रायणी आरण्यकम् — 2. अथर्ववेदः ।
(c) अथेदं भस्मान्तं शरीरं — 3. कृष्णयजुर्वेदः ।
(d) शिक्षा — 4. ईशावास्योपनिषद् ।

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	2	4	1	3
(B)	3	2	1	4
(C)	3	2	4	1
(D)	2	3	4	1

5. अधोऽङ्कितानां युग्मानां तालिकां विचिनुत ।

(a) मातृदेवो भव । — 1. बृहदारण्यकोपनिषत् ।
(b) असतो मा सद् गमय । — 2. तैत्तिरीयोपनिषत् ।
(c) द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया । — 3. छान्दोग्योपनिषत् ।
(d) तत्त्वमसि । — 4. मुण्डकोपनिषत् ।

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	2	1	4	3
(B)	1	2	3	4
(C)	4	2	3	1
(D)	1	3	2	4

6. महर्षि दयानन्दोऽस्य भाष्यकारोऽस्ति ।

(A) अथर्ववेदस्य ।

(B) सामवेदस्य

(C) यजुर्वेदस्य ।

(D) शतपथब्राह्मणस्य ।

7. वेदस्य मुखं किमस्ति ?

(A) निरुक्तम्

(B) शिक्षा

(C) व्याकरणम्

(D) साहित्यम्

8. किं सत्यमस्ति ?

(A) श्रीमद्भगवद्गीता अस्ति ऋग्वेदस्य आदिम सूक्तस्य व्याख्या

(B) प्रातिशाख्यस्य लेखकोऽस्ति पाणिनिः ।

(C) यजुर्वेदे सन्ति विंशति अध्यायाः ।

(D) वेदभाष्यकारोऽस्ति आचार्यः सायणः ।

9. "माता भूमिः पुत्रोऽहं पृथिव्याः" इति वचनमस्ति

(A) ऋग्वेदे

(B) सामवेदे

(C) श्रीमद्भगवद्गीतायाम्

(D) अथर्ववेदे

10. किं. सत्यमस्ति ?

(A) शुनःशेप-आख्यानमस्ति-कौषीतकिब्राह्मणे

(B) नचिकेतसः कथा अस्ति-ऋग्वेदे

(C) कर्मकाण्डं चर्चितम्-आरण्यकेषु

(D) ऋग्वेदस्य प्रथमशब्दोऽस्ति – 'अग्निम्'

11. "ऊहः खल्वपि" इति प्रयोजनमस्ति

(A) कल्पवेदाङ्गस्य

(B) ज्योतिषवेदाङ्गस्य

(C) निरुक्तवेदाङ्गस्य

(D) व्याकरणवेदाङ्गस्य

12. वेदकालस्य निर्धारणे भारतीय ज्योतिष परम्परा परिपालिता ।

(A) बालगङ्गाधरतिलकमहोदयेन

(B) महर्षिदयानन्देन

(C) एम्.विन्टरनिट्जमहोदयेन

(D) महर्षिरमणेन

13. किं सत्यमस्ति ?

(A) महर्षि दयानन्दः - अथर्ववेदभाष्यकारः ।

(B) महर्षि रमणः - ताण्ड्यमहाब्राह्मणकारः ।

(C) यास्कः - प्रातिशाख्यकारः ।

(D) पिङ्गलः - छन्दशास्त्रकारः ।

14. अधस्तनयुग्मानां समीचीनां तालिकां विचिनुत ।

(a) प्राभाकरः	1. अन्यथाख्यातिः
(b) शङ्करः	2. अख्यातिः
(c) कुमारिलः	3. अनिर्वचनीयख्यातिः
(d) गौतमः	4. विपरीतख्यातिः

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	1	2	3	4
(B)	2	3	4	1
(C)	3	4	2	1
(D)	4	2	3	1

15. कारणैकार्थपत्त्यासत्या को जनकः ?

(A) घटं प्रति कपालः

(B) घटं प्रति दण्डः

(C) घटरूपं प्रति कपालरूपम्

(D) घटं प्रति कपालम्

16. सांख्ये सर्गः कति विधो भवति ?

(A) द्विविधः

(B) चतुर्विधः

(C) षड्विधः

(D) अष्टविधः

17. ज्ञाततापदार्थः केन स्वीकृतः ?

(A) नैयायिकेन

(B) वैशेषिकेण

(C) भाट्टमीमांसकेन

(D) प्राभाकरमीमांसकेन

18. असमवायिकारणनाशात् कस्य नाशो भवति ?

(A) द्रव्यस्य

(B) गुणस्य

(C) कर्मणः

(D) न कस्यापि

19. त्रिवृत्करणं केषां भूतानां प्रतिपादितम् ।

(A) पृथ्वीजल तेजसाम् ।

(B) आकाशवायु तेजसाम् ।

(C) जलतेजवायूनाम ।

(D) पृथ्वीजलवायूनाम् ।

20. अधस्तनयुग्मानां समीचीनां तालिकां विचिनुत ।

(a) आरम्भवादः — 1. सांख्यानाम्

(b) परिणामवादः — 2. नैयायिकानाम्

(c) विवर्तवादः — 3. अद्वैतवेदान्तिनाम्

(d) विज्ञानवादः — 4. बौद्धनाम्

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	3	2	1	4
(B)	2	1	3	4
(C)	2	4	3	1
(D)	1	2	3	4

21. ज्ञानस्य प्रत्यक्षत्वं को न स्वीकरोति ?

(A) नैयायिकः

(B) प्रभाकरमीमांसकः

(C) भट्टमीमांसकः

(D) मुरारीमिश्रः

22. न्यायमते पदार्थत्वं किमस्ति ?

(A) जातिः ।

(B) अखण्डोपाधिः ।

(C) सखण्डोपाधिः ।

(D) पदार्थान्तरम् ।

23. "उपरतिः" इत्यस्य कोऽर्थः ?

(A) इन्द्रियाणां निग्रहः

(B) मनसो निग्रहः

(C) निगृहीतस्य मनसः श्रवणादौ स्थिरता ।

(D) निगृहीतानां इन्द्रियाणां विषयाकर्षणाभावः ।

24. कः जीवन्मुक्तिं न स्वीकरोति ?

(A) नैयायिकः

(B) मीमांसकः

(C) सांख्यः

(D) अद्वैतवेदान्ती

25. अधोनिर्दिष्टेषु किम्असत्यमस्ति ?

(A) जीवन्मुक्तिरेव विदेहमुक्तिः ।

(B) इच्छाशक्तिमान् करणरूपः मनोमयकोशः ।

(C) सांख्यमते दशेन्द्रियाणि भवन्ति ।

(D) वस्तुनि अवस्तुन आरोपः अध्यारोपः ।

26. अस्य प्रातिपदिकसंज्ञा भवितुमर्हति -

(A) कृष्ण + अम् + श्रित + सु

(B) भू + अ + ति

(C) हरि + ङि

(D) यज्

27. 'अग्निचित्' इत्यत्र उपधासंज्ञा अस्ति

(A) 'इत्' समुदायस्य

(B) 'चित्' समुदायस्य

(C) 'त' वर्णस्य

(D) 'चि' वर्णस्य

28. 'पशुना रुद्रं यजते' – इत्यत्र 'पशुना' पदे या तृतीया, सा कस्मिन् कारकेऽस्ति -

(A) करणकारके

(B) सम्प्रदानकारके

(C) कर्मकारके

(D) कर्तृकारके

29. 'पुष्पाणि स्पृहयन्ति' – इत्यत्र 'पुष्पाणि' इत्यस्य कर्मसंज्ञा भवति -

(A) ईप्सितत्वात्

(B) ईप्सिततमत्वात्

(C) स्पृह्धातोः प्रयोगात्

(D) प्रकर्षाभावात्

30. अव्ययीभावसंज्ञायाः फलं किम् ?

(A) अव्ययसंज्ञा

(B) प्रातिपदिकसंज्ञा

(C) सुपःलुक्

(D) सुप्प्रत्ययानां प्राप्तिः

31. 'सुमद्रम्' – अत्र 'सु' अव्ययः कस्मिन्नर्थे वर्तते ?

(A) 'सुन्दरम्' इत्यस्मिन् अर्थे

(B) 'सुष्ठु' इत्यस्मिन् अर्थे

(C) 'समृद्धिः' इत्यस्मिन् अर्थे

(D) 'समीपम्' इत्यस्मिन् अर्थे

32. 'स नपुंसकम्' इत्यनेन सूत्रेण नपुंसकत्वं भवति

(A) अव्ययीभावसमासे

(B) बहुव्रीहिसमासे

(C) कर्मधारयसमासे

(D) समाहार द्विगुसमासे

33. विशेषसंज्ञाविनिर्मुक्तः समासः नाम -

(A) नित्यसमासः

(B) केवलसमासः

(C) तत्पुरुषसमासः

(D) अनित्यसमासः

34. अधोनिर्दिष्टानां समीचीनां तालिकां विचिनुत

(a) उपधा — 1. सम्प्रदानम्

(b) रुच्यर्थानां धातूनां प्रयोगे — 2. अलोऽन्त्यात् पूर्वः

(c) अक्ष्णा काणः — 3. कर्मकारकम्

(d) अधिशीङ् योगे — 4. येनांगविकारः

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	1	3	4	2
(B)	3	1	2	4
(C)	2	4	1	3
(D)	2	1	4	3

35. कादयो मावसाना वर्णा भवन्ति

(A) अन्तस्थाः

(B) स्पर्शाः

(C) ऊष्माणः

(D) जिह्वामूलीयाः

36. एते वर्णास्तालुस्थानीयाः सन्ति

(A) इ उ ऋ लृ

(B) अ क ह विसर्ग

(C) इ च य श

(D) ऋ ट र ष

37. अयोगात्मक भाषासु न भवन्ति -

(A) उपसर्गाः

(B) क्रियाः

(C) कारकाणि

(D) लिङ्गानि

38. रघुवंशस्य कस्मिन् सर्गे दिलीपस्य गोसेवा वर्णिता ?

(A) प्रथमे

(B) द्वितीये

(C) तृतीये

(D) चतुर्थे

39. रघुः किन्नामकं यज्ञं चकार ?

(A) राजसूयम्

(B) विश्वजित्

(C) अश्वमेघः

(D) पुत्रेष्टिः

40. खण्डकाव्यमस्ति

(A) दशकुमारचरितम्

(B) नलचम्पू

(C) मेघदूतम्

(D) किरातार्जुनीयम

41. किरातार्जुनीयस्य प्रतिसर्गस्यान्तिमं पदं भवति

(A) लक्ष्मीः

(B) विभुः

(C) शिवः

(D) श्रीः

42. 'क्षणे क्षणे यन्नवतामुपैति तदेव रूपं रमणीयतायाः' - इयमुक्तिर्वर्तते -

(A) किरातार्जुनीये

(B) शिशुपालवधे

(C) नैषधीयचरिते

(D) कुमारसम्भवे

43. सत्यं किमस्ति ?

(A) हर्षचरितं कथा वर्तते ।

(B) हर्षचरितम् आख्यायिका वर्तते ।

(C) हर्षचरितं चम्पू वर्तते ।

(D) हर्षचरितं महाकाव्यं वर्तते ।

44. अभिज्ञानशाकुन्तले विदूषकः कः ?

(A) वसन्तकः

(B) माढव्यः

(C) मैत्रेयः

(D) माणवकः

45. स्वप्न नाटके 'भर्तृस्नेहात् सा हि दग्धाऽप्यदग्धा' कस्य वचनमिदम् ?

(A) ब्रह्मचारिणः

(B) यौगन्धरायणस्य

(C) विदूषकस्य

(D) उदयनस्य

46. शोको हि ________ रसस्थायि भावः ।

(A) शृंगारः

(B) वीरः

(C) करुणः

(D) भयानकः

47. 'अचिरेण च तस्याः स्वयं पतितैः फलैरपूर्यत भिक्षाभाजनम्' – कस्या उक्तिः ?

(A) कादम्बर्याः

(B) महाश्वेतायाः

(C) पत्रलेखायाः

(D) मदलेखायाः

48. व्यभिचार्यञ्जितः को भवति -

(A) भावध्वनिः

(B) रसः

(C) अलंकारः

(D) रसाभासः

49. अधो विन्यस्तानां कालानुसारिक्रमं चिनुत

(A) कालिदासः । भासः । बाणभट्टः । भवभूतिः ।

(B) भासः । कालिदासः । बाणभट्टः । भवभूतिः ।

(C) भवभूतिः । कालिदासः । भासः । बाणभट्टः ।

(D) बाणभट्टः । भासः । भवभूतिः । कालिदासः ।

50. अधस्तनयुग्मानां समीचीनां तालिकां विचिनुत

(a) नाटकम्	1. निन्दनीयः पुरुषः
(b) प्रकरणम्	2. विटः
(c) भाणः	3. धीरप्रशान्तः
(d) प्रहसनम्	4. धीरोदात्तः

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	4	3	2	1
(B)	1	2	4	3
(C)	3	4	2	1
(D)	1	2	3	4

Space For Rough Work